

„LAI WISHPFUL THINKING REZULTĀTĀ BŪTU VIENA PILSĒTA“ — NARATĪVS PAR DŽĪVI STARP DIVIEM LAIKMETIEM VALKAS-VALGAS DVĪŅU PILSĒTĀ

Sanita LAZDIŅA
Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija

1. Ievads

Raksta pamatā ir pētījums, kurš Latvijas un Igaunijas pierobežas pilsētās Valkā un Valgā tika veikts 2014.–2015. gadā, lai izziņātu valodu lietojumu gan publiskajā telpā (lingvistiskā ainava), gan iedzīvotāju mutvārdu saziņā (īpaši — starp Valgas un Valkas pusē dzīvojošajiem igauņiem, latviešiem un krieviem), kā arī — lai pētītu abās pusēs dzīvojošo cilvēku pierobežas stāstus. Šajā rakstā ir izvēlēta tieši šo stāstu (naratīva) analīze, iedziļinoties stāstu saturā (kuri ir bijuši tie pagrieziena punkti, kas visvairāk ietekmējuši stāstītāja dzīvi), paša stāstītāja reprezentācijā citiem (kāda un kā tiek uzsverta runātāja identitāte) un stāstījuma noformējumā (naratīva aktā).

Pētījuma galvenie jautājumi ir iekodēti raksta nosaukumā: kā stāstītāja stāsti atspoguļo translokalitāti dažādos dzīves posmos (konkrētās stāstītājas kontekstā — arī dažādās politiskajās iekārtās) un vai translokalitāte izpaužas arī valodā, proti, kurās situācijās un kāpēc notiek pārlēgšanās no viena valodas koda uz otru jeb koda maiņa. Pēdējās desmitgades laikā sociolingvistikā un lietišķajā valodniecībā paralēli terminam *koda maiņa* (*code switching*) arvien biežāk tiek lietots arī termins *translanguaging*, kuru latviešu valodā varētu apzīmēt kā *kodu variēšana*. Abi termini semantiski ir ļoti tuvi, tomēr jaunā termina (*translanguaging*) lietotāji norāda uz niansētām atšķirībām nozīmes ziņā, liekot uzsvaru vairāk uz poststrukturālās paradigmas ietekmi valodu pētījumos un apguvē. Piemēram, valodnieki (García 2009; Blackledge, Creese 2010; García, Wei 2014; Mazak, Carroll 2017 u. c.) uzsver, ka, pretēji uzskatam par divām nošķirtām lingvistiskām sistēmām, kas raksturīgas bilingvāliem cilvēkiem, ir jārunā par vienotu, savā starpā integrētu valodu lingvistisko repertuāru, kurš piemīt bilingviem. Ar šo apgalvojumu tiek akcentēta atziņa, ka bilingvāls runātājs nevis maina kodus, bet tos variē atbilstoši situācijai noteiktā kontekstā, izvēloties kādu noteiktu daļu no sava lingvistiskā repertuāra. Tātad — vairāku valodu struktūras smadzenēs nav tik nošķirtas jeb norobežotas. Plašākā nozīmē jēdziens *translanguaging* tiek lietots arī izglītības diskursā, ar to apzīmējot kādas valodas apguves procesu, kura laikā tiek izmantotas vairākas apguvējam zināmās valodas, proti, tās tiek variētas, attīstot dažādas valodas prasmes, piemēram, lasot vienā valodā, bet par to stāstot citā.

Raksta nosaukumā ir izmantots citāts no citas, ne šajā rakstā aplūkotās, respondentē teiktā (datu bāzē ieraksts 062M), kas visspilgtāk raksturo šī pētījuma

profilu: *mami droši vien tāpēc ir pieņēmuši darbā, lai (---) wishful thinking rezultātā būtu viena pilsēta. Pavisam nopietni, divās valstīs.*

Rakstu veido četras nodaļas un secinājumi: pētījums sākas ar ievadu, kam seko otrā nodaļa — neliels vēsturisks ieskats par Valkas un Valgas kā vienas pilsētas pastāvēšanu līdz divu neatkarīgu valstu — Latvijas un Igaunijas — dibināšanai, par robežu izveidošanu un atcelšanu, robežkontroli dažādos 20.–21. gs. laika posmos. Vēsturiskais fons ir nepieciešams, lai labāk saprastu naratīvā paustos dzīvesstāstus, aprakstītos notikumus un emocijas, kā arī pamanītu vēsturisko notikumu un politisko lēmumu ietekmi uz perifērijā, divu valstu pierobežā, dzīvojošo cilvēku ikdienu. Trešajā nodaļā ir izklāstīta pētījuma metodoloģija, proti, naratīva jēdziens un naratīva analīzes struktūra, naratīva interpretācijā lietotie jēdzieni (translokālitate, kodu pamīšus lietojums, deiktiskās norādes). Teorētiskajā daļā pieteiktā naratīva analīzes struktūra ir ņemta par pamatu ceturtās nodaļas izkārtojumam, proti, tajā atsevišķi ir raksturoti visi trīs struktūras komponenti: pats stāsts, stāstītājs un stāstījums (attiecīgi: 4.1., 4.2. un 4.3. apakšnodaļas). Raksta noslēgumā ir doti būtiskākie secinājumi, kas izriet no šī pētījuma.

2. Vēsturiskais konteksts

Vēsturiski Valka un Valga ir bijusi viena pilsēta, kurai pilsētas tiesības 1584. gadā piešķīra poļu karalis Stefans Batorijs. Rakstos tās nosaukums parādījies kā *Walk*, *Walka*, *Валкъ*. Valka ir pilsēta, kurā dzīvojuši dažādu tautību pārstāvji, bet majoritāte vienmēr ir bijusi latvieši un igauņi. Piemēram, 19. gs. beigās, proti, 1897. gadā, pilsētā (ieskaitot priekšpilsētas) tiek minēts šāds etniskais sastāvs¹: latvieši (40,7 %), igauņi (32,9 %), krievi (11,1 %), vācieši (10,4 %), pārējie (4,9 %). Par latviešu un igauņu ciešo kopā dzīvošanu šajā teritorijā liecina arī kultūras un izglītības dzīve, kas abām etniskajām kopienām tika organizēta kopīgi. Spilgtākais pierādījums tam ir Vidzemes draudzes skolu skolotāju seminārs (1839–1890), kurš 1839. gadā tika dibināts Valmierā, bet pēc 10 gadiem (1849) pārcelts uz Valku. Par galveno semināra uzdevumu tika izvirzīts: sagatavot Vidzemes latviešu un igauņu apgabala draudzēm skolotājus. Vēstures materiāli atklāj arī to, ka pēc nacionālās atmodas 19. gs. otrajā pusē un 20. gs. sākumā gan latviešiem, gan igauņiem tika novērota spēcīgāka nacionālā pašapziņa un zināma konkurence pilsētas politiskajā pārvaldē. Piemēram, 1917. gada 16. jūlijā notika Valkas pilsētas domes vēlēšanas, kur no 40 domnieku vietām latvieši ieguva 17, igauņi — 16, bet cittautieši (krievi, poļi, ebreji) — 7 vietas. Par pilsētas galvu pirmo reizi ievēlēja latvieti Kārli Aleksandru Ozoliņu. Uz pilsētas

¹ Nodaļā „Vēsturiskais konteksts“ izmantoto vēstures datu pamatā ir Valkas novadpētniecības muzeja materiāli.

galvas amatu kandidēja arī igauņis Dr. A. Metuss. Kad viņš vēlēšanās zaudēja, igauņi demonstratīvi atteicās piedalīties pilsētas pārvaldē, tāpēc arī pārējos amatus sadalīja starp latviešiem un cittautiešiem (pēc Valkas novadpētniecības muzeja materiāliem).

Kad 1918. gadā tika dibinātas abas neatkarīgās valstis, aktuāls kļuva jautājums par pilsētas (Valkas) sadalīšanu starp Latviju un Igauniju. Nespējot savstarpēji vienoties, kurai republikai piederēs kura pilsētas daļa, talkā tika aicināti eksperti no malas. „1920. gada 1. jūlijā, nosakot robežu starp jaunajām Latvijas un Igaunijas neatkarīgajām valstīm, sabiedroto šķirējtiesa angļu pulkveža S. G. Talenta vadībā pieņēma lēmumu sadalīt Valku. Radās Latvijas Valka un Igaunijas Valka (tagad Valga). Igaunija ieguva praktiski visu vecās Valkas vēsturisko centru un pilsētas lielāko daļu.“ (Valkas novada dome 2014: 13)

Robežas izveidošana starp jaunajām valstīm simboliski veidoja norobežošanas starp latviešiem un igauņiem arī politiskajā, ekonomiskajā un kultūras dzīvē, radot divu suverēnu pilsētu pārvaldes struktūras un iekļaujoties jaunizveidoto nacionālo valstu kontekstā. Baltijas valstu militārā okupācija, ko 1940. gadā īstenoja PSRS, noteica arī robežas likvidēšanu Valkā, paredzot brīvu pārvietošanos bijušo neatkarīgo Latvijas un Igaunijas valstu iedzīvotājiem. Kļūstot par padomju republikām un zaudējot savu suverenitāti un patstāvību politisko jautājumu risināšanā, abu valstu robežpilsētā Valkā-Valgā tās iedzīvotāju sadzīvē robežas arī sāka saplūst. Veidojās situācijas, kad Latvijas iedzīvotāji strādāja Igaunijas pusē (Valgā), bet vakarā atgriezās mājās Latvijas pusē (Valkā), un otrādi (izvērstāku situācijas aprakstu sk. tālāk 4.1. nodaļā). Šajā periodā 50 gadu laikā izveidojās stabili iedzīvotāju paradumi, emocionāli un pragmatiski iemesli pārrobežu dzīves organizēšanā kā sociālajā, tā individuālajā sfērā.

Abu valstu neatkarības atjaunošana sekmēja, protams, arī valstu robežu atjaunošanu, un tā 1990. gadā valsts robeža tika atjaunota arī Valkā-Valgā. Pirmaajos gados vietējo iedzīvotāju sadzīvē tas radīja pamatīgas jukas; kā apliecina interviju ieraksti, lēmumi, kuri Rīgā un Tallinā tika pieņemti nacionālajā līmenī, bija neadekvāti praktiskajā izpildījumā tādās robežpilsētās kā Valka-Valga (sīkāk sk. 4. nodaļā). Fiziska robeža (ar robežkontroles punktiem un pasu pārbaudi) abās pilsētās pastāvēja, līdz Latvija un Igaunija pievienojās Šengenas zonai. Formalitātes, kas bija saistītas ar robežas šķērsošanu, pilnībā izzuda pēc 2007. gada 21. decembra (Latvijas Republikas Ārlietu ministrija 2007).

3. Pētījuma metodoloģija

Veicot pētījumu Valkā un Valgā, tika iegūti daudzveidīgi pētījuma dati: fotografētas valodas zīmes publiskajā telpā (lingvistiskā ainava), intervēti vietējo pašvaldības un izglītības iestāžu darbinieki, Latvijas-Igaunijas institūta direktore, tūrisma informācijas biroja darbinieces u. c. (kopā — 13 intervijas, interviju

ierakstu kopējais garums: 7 h 17 min). Sākotnēji plānotās daļēji strukturētās intervijas atsevišķu interviju laikā pārauga respondentu dzīvesstāstos, līdz ar to pētījuma laikā divos gadījumos (ar Latvijas-Igaunijas institūta direktori un Valkas pirmsskolas izglītības iestādes psiholoģi) strukturēta intervijas gaita tika nomainīta ar abu stāstītāju naratīvu ierakstu. Šajos dzīvesstāstos atklājās noteiktu sociopolitisko apstākļu ietekme uz lokālās kopienas dzīvi pierobežā, tostarp, uz valodu lietojumu. Tajā pašā laikā arī pašu naratīvu valoda atspoguļoja pārmaiņas, kas bija notikušas sabiedrībā.

Šajā rakstā padziļināti tiks analizēts Valkas pirmsskolas izglītības iestādes psiholoģes naratīvs, kurš tika ierakstīts 2014. gada oktobrī (ieraksta brīdī respondentēs vecums bija 50 gadi). Tā kā ieraksts tika veikts vairākās tikšanās reizēs, ierakstu transkripti ir noformēti četrās daļās ar kodiem: 054M, 055M, 056M, 057M. Šajā rakstā pamatā ir izmantota ierakstu transkripcija no personīgās interviju datu bāzes (13 interviju audioieraksti un transkribētie teksti) ar sadaļas numuru 054M, nedaudz arī — no 056M. Salīdzinājumam un pierobežas situācijas fona dziļākai izpratnei ir dots arī fragments no intervijas ar Latvijas-Igaunijas institūta direktori (ieraksts veikts 2014. gada oktobrī; transkribētais teksts datu bāzē ar numuru: 060M).

Stāstījuma izpētē ir izmantota naratīva analīze (Gimenez 2010), pētījuma veikšanai izvirzot divus pamatjautājumus: 1) kā stāstītāja un viņas stāsti atspoguļo translokālītāti dažādos viņas dzīves posmos; 2) kurās situācijās un kā šajā naratīvā ir vērojama arī valodu robežu šķērsošana?

Iegūto datu analīzē un interpretācijā nozīmīga ir tādu pamatjēdzienu kā translokālītāte, kodu variēšana (*translanguaging*), deiktiskās norādes (*deixis*) un naratīvs izpratne. Savukārt teorētiskais pamatojums ir atrodams šādās teorijās: lingvistiskā etnogrāfija, naratīva analīze un multimodālā analīze (runas paralingvistiskais raksturojums, emocijas, kas izskan naratīvā).

Tālāk īsumā tiks aplūkoti gan minētie pamatjēdzieni, gan būtiskākās atziņas no teorijām, kas veidojušas pamatu iegūto datu interpretācijai.

Ar translokālītāti (*translocality*) teorētiskajā literatūrā tiek skaidrota robežu šķērsošana — pāreja no vienas lokālās pierobežas teritorijas otrā (Greiner, Sakdapolrak 2013). Translokālītei piemīt divas perspektīvas: ģeogrāfiskā jeb telpiskā un sociālā — cilvēku dzīves telpa, veids, kā viņi organizē savu sociālo dzīvi, mijiedarbību ar citiem šajā pierobežas teritorijā (turpat). Līdz ar to translokālītātes jēdziens tiek izmantots, lai aprakstītu sociotelpisko dinamiku, proti, šī pētījuma kontekstā, — kā robežu šķērsošana ir ietekmējusi vai vēl aizvien ietekmē iedzīvotāju ikdienu, sociālo tīklošanos citam ar citu abu valstu (Igaunijas–Latvijas) pierobežā, viņu identitāti.

Vēl viens jēdziens, ar kuru angļu valodā tiek apzīmēts pārejas, robežu šķērsošanas process (tikai — lingvistisko robežu), ir *translanguaging*. Tā konceptuālā nozīme tiek saistīta ar pāreju no vienas valodas citā vienas runas situācijas laikā

(vairāk sk. ievadā). Tāda spontāna pāreja no vienas valodas otrā ir raksturīga bilingvāliem runātājiem un netiek saistīta ar nepietiekamu kādas valodas kompetenci, tieši otrādi — ar kompetenci vairāk nekā vienā valodā un citas valodas vārdu vai izteikumu izmantošanu, lai precīzi atdarinātu kādu runas aktu, citētu, lai izmantotu citu valodu kā stilistisko marķieri u. tml. Šis koncepts teorētiskajā literatūrā norāda uz atziņu, ka indivīds savu divu vai vairāku valodu lingvistisko repertuāru izmanto kā resursu, ar kura palīdzību runas akta laikā tiek likti noteikti uzsvāri, ne vienmēr atzīstot valodu robežas (Blackledge, Creese 2010). Līdz ar to latviešu valodā jēdzienu *translanguaging*, kā tas tika minēts ievadā, varētu apzīmēt: vairāku valodu pamišus lietojums jeb kodu variēšana (sk. arī Lazdiņa 2017). Šāda kodu variēšana nedaudz ir vērojama arī rakstā analizētajos naratīvos, tāpēc viens no izvirzītajiem pētījuma jautājumiem — noskaidrot, kurās situācijās stāstītāja sarunas laikā pārslēdzas no vienas valodas uz citu.

Jēdziena *naratīvs* skaidrošanai visbiežāk tiek izmantoti vārdi: stāstījums, dzīvesstāsts, dzīves vēsture (*life (hi)story*), mutvārdu vēsture. Precīzākais ekvivalents šim jēdzienam droši vien būtu — dzīvesstāsts, kurš kādam izstāstīts un kāds ir veicis tā pierakstu. Par dzīvesstāstu izpēti savā promocijas darbā ir rakstījusi B. Bela-Krūmiņa, norādot, ka „dzīvesstāstu izpētē izšķir trīs pieejas, kuras izriet no autobiogrāfijas strukturālā iedalījuma „autos“ (patība, individuālais es), „bios“ (dzīve, sociālā realitāte) un „graphie“ (teksts, naratīvs)“ (Bela-Krūmiņa 2004: 15). Pētniece norāda, ka tieši trešā pieeja ir tā, kurā „galvenā uzmanība tiek pievērsta dzīvesstāstam kā subjektīvi konstruētam tekstam, nevis reālistiskam dzīves atspoguļojumam“ (turpat). Citās naratīva definīcijās arī īpaši ir akcentēts viedoklis, ka caur stāstījumu stāstītājs reprezentē savu būtību un sevi attiecībā ar citiem, ar vidi, kurā viņš dzīvo, — fizisko un psiholoģisko telpu (Ochs, Capps 1996).

Pēdējais iepriekš tekstā pieteiktais pamatjēdziens, kura izpratnei ir nozīme šajā pētījumā, ir deiktiskās norādes (*deixis*), kas plaši aprakstītas pragmatikas teorijā (piemēram, Levinson 1983, latviešu valodā: Plaude 2004) un kā lingvistiskās analīzes paņēmieni izmantotas gan tradicionālās valodniecības pētījumos, gan arī mūsdienās pārstāvētajā virzienā — diskursa analizē. Deiktisko norāžu pamatā var būt personu vietniekvārdi, laika un vietas apstākļa vārdi un citu vārdšķiru vārdi, kuri pilda ne tikai semantisko, bet arī pragmatisko funkciju. Deiktiskās norādes kalpo kā references uz noteiktu cilvēku vai sevis pašā identitātes apzinātu vai neapzinātu uzsvēršanu, uz noteiktu vietu, laiku vai situāciju. Aiz šiem vārdiem stāv runātājam zināmais, dažbrīd īpaši sarunā uzsvertais situācijas konteksts jeb konsituācija; ja šis fona zināšanas ir pazīstamas arī klausītājam, tad viņš dekodēs teikto; ja nē — vārdu nozīme konkrētajā runas situācijā paliks neatsifrēta. Šajā pētījumā naratīva dekodēšanā visvairāk ir palīdzējusi vietas (telpas) un laika, nedaudz arī — personas deiktisko norāžu pamanīšana un nozīmes interpretācija.

4. Naratīva analīze

Naratīvs „lingvistiskajos, sociolingvistiskajos un diskursa analīzes pētījumos ir bijis uzmanības centrā pēdējo 40 gadu laikā“ (Gimenez 2010: 198). Humanitārajās zinātnēs kopumā naratīva analīze ir izmantota, lai pētītu sociālo fenomenu atspoguļojumu individuālajos stāstos, savukārt lingvistiskie rīki ir ļāvuši precīzāk un detalizētāk atklāt gan eksplīcīti pausto nozīmi, gan arī to, kas pateikts *starp rindām*, netieši jeb implicīti.

Šajā pētījumā naratīva (pamatā divu stāstījuma daļu, sk. 3. nodaļā) analīze ir balstīta modelī, kura ietvaru veido trīs galvenie komponenti: 1) stāsts (naratīvs); 2) stāstītājs (kā viņš/-a stāstījuma laikā konstruē savu identitāti) un 3) pats stāstīšanas process, stāstījums (*the tale—the content of the story and its form, the teller—the person through whose eyes we hear the tale and the telling or act of narration*, vairāk sk.: Cheshire 2000: 236). Turklāt naratīva analīzē pētniekam nozīmīgi ir pamanīt tādu īpašu notikumu, atgadījumu, dzīvē izšķirošu brīžu (*critical events*) pieminēšanu, kuri mainījuši stāstītāja ierasto dzīves ritmu, likuši uz pasauli paraudzīties citām acīm (Webster, Mertova 2007). Savukārt pats stāstīšanas process jeb stāstījums (trešais modeļa komponents), tajā izmantotie paralingvistiskie līdzekļi (runas intonācija, tonis, noteiktu morfēmu vai vārdu, izteikumu uzsvēršana ar balsis intonācijas palīdzību), kā arī neverbālie līdzekļi (ķermeņa kustības, sejas mīmika, žesti u. tml.) piešķir stāstījuma saturam papildnozīmi un konotāciju vai pat modificē verbāli pausto nozīmi (Bezemer, Jewitt 2010).

Tālāk iegūtie pētījuma dati tiks analizēti pēc iepriekš pieteiktā naratīva analīzes modeļa.

4.1. Stāsts

Stāsta (tā visu četru daļu) pamatā ir notikumi, kas risinājušies stāstītājas (sieviete, 2014. g. — 50 gadi) un lokālās kopienas dzīvē Latvijas un Igaunijas pierobežā (Valkā-Valgā) padomju laikā (20. gs. 80. gados), kad politiskā robeža starp Igauniju un Latviju nepastāvēja un līdz ar to cilvēki brīvi pārvietojās starp abām pilsētām, piemēram, strādājot Igaunijas pusē, bet dzīvojot Latvijā. Tālākie naratīva notikumi saistās ar 90. gadu sākumu — abu valstu neatkarības atjaunošanas laiku, kad atjaunota tika arī starpvalstu robeža. Pavisam nedaudz stāstījumā ienāk arī 21. gs.: Latvijas un Igaunijas pievienošanās Eiropas Savienībai un vēlāk — Šengenas zonai, kad fiziskā robeža starp valstīm (ar pasu kontroli uz robežas) atkal tika atcelta.

Visa analizējamā naratīva pamatā par kritisko, izšķirošo notikumu (*critical event*) respondentes un vietējo cilvēku dzīvē var uzskatīt robežkontroles atjaunošanu 1990. g. un sekas, ko vēlāk, 90. gados, tā izraisīja Valkas un Valgas iedzīvotāju ikdienā. Respondente (Valkas iedzīvotāja) 90. gadu vidū un otrajā

pusē Valgā vadīja Bērnu un jauniešu radošo studiju — deju grupu, kurā piedalījās kā Latvijas, tā Igaunijas puses bērni. Viņu ikdienu saistījās ar regulāru pāreju no Valkas Valgā un otrādi: bērni no Latvijas uz mēģinājumiem gāja uz Valgu, savukārt Valgas bērni bieži bija manāmi Valkas pusē. Situācija mainījās ar robežkontroles punkta atjaunošanu, turklāt — no vietējo iedzīvotāju perspektīvas — tas notika pēkšņi, nepaspējot rast kādu risinājumu tieši šajā abu valstu perifērijā:

- (1) *Nu tas bija kaut kādi deviņdesmit sestais, septītais. (--) Vienkārši mums notika tā, ka vienkārši Rīgā, Tallinā pieņēma lēmumu (-), un tas lēmums stājās spēkā trīs dienu laikā, un (--) vispār neatkarīgi no tā, kur cilvēks strādā, kur nestrādā, kurā pusē. Pieņēma lēmumu, ka jāmaksā, cik tur bij tie repšiki, manuprāt, divdesmit, ejot pāri robežai. Es vairs neatceros. Vienkārši pieņēma lēmumu, ja tu gribi iet pāri robežai, jāmaksā nauda, nāc atpakaļ, jāmaksā nauda (-) un, ja cilvēki strādā (-) katru dienu, cilvēkam burtiski uz dienu bija jāaiziet no darba. TAD vienā jaukā dienā pieņēma lēmumu par šim te (-), par tiem (---) ā, par vecāku atļaujām (---). Ka bez vecāka atļaujas nedrīkst iet, ka bērns nepilngadīgs, pāri robežai, ja.. VISS, neatkarīgi no tā, ka viss notiek pāri robežām, ka bērni staigā uz mēģinājumiem, mums piedevām vēl tajā laikā bij jābrauc uz Rīgu uz televīziju uz ierakstu, sestdienā. VISS, mums nevienam (---), nu, kur tu dabūsi pie notāra (--). Ceturtdienā pieņem lēmumu, viss, tu netiec pāri robežai. (054M)*

Naratīva autore apmēram pirms 20 gadiem piedzīvotais atklāj problēmas, kas Latvijas–Igaunijas pierobežā dzīvojošajiem cilvēkiem radās pēc robežkontroles atjaunošanas. Šajā stāstījuma fragmentā četras reizes atkārtojas frāze „(vienkārši / vienā jaukā dienā) pieņēma lēmumu”; lai gan darbības vārds ir lietots darāmajā kārtā, darītājs nav minēts, sākumā vispārīgi pasakot „Rīgā, Tallinā”. Noteiktas frāzes atkārtojums liecina par emocionalitāti, par pārdzīvoto un par bezspēcību, jo tur (centrā — galvaspilsētās) kāds (?) nav iedomājies, kā šāds lēmums pēkšņi varētu skart perifērijā dzīvojošo (Valkas un Valgas) iedzīvotāju ierasto ikdienas rutīnu. Adverba *vienkārši* (*mums notika tā / pieņēma lēmumu*) atkārtotais lietojums arī netieši norāda uz lielo plaisu starp lēmumu pieņēmējiem kaut kur centrā un vienkāršo cilvēku kaut kur abu valstu pierobežā, kuru šādi lēmumi skar tieši, paralizējot ierasto ikdienas ritmu. Ari vispārinājums, kas ar lielu uzsvāru izteikts ar vārdu VISS (transkripcijā lietoti lielie burti, jo runātāja šo vārdu izrunāja, īpaši to uzsverot), simboliski akcentē ierastās dzīves rutīnas apstāšanos, punkta pielikšanu noteiktam dzīves posmam, ko sociopolitiskās pārmaiņas ir ienesušas indivīda ierastajā ikdienas ritmā.

Iepriekš (sk. 3. nodaļu) minētais translokālītātes jēdziens un tam raksturīgās perspektīvas (ģeogrāfiskā jeb telpiskā un sociālā — cilvēku dzīves telpa) tieši atklājas šajā (1) transkriptā, proti, kā, pārejot no vienas teritorijas otrā,

pierobežā cilvēki organizē savu sociālo dzīvi un mijiedarbību. Interesanti arī vērot darbības vārdus, kuri lietoti translokālītātes izteikšanai. Tā kā vēsturiski tā ir bijusi viena pilsēta, kas 1920. gadā sadalīta starp jaunizveidotajām Latvijas un Igaunijas valstīm, tas atspoguļojas arī stāstījumā: cilvēki nebrauc vai nešķērso robežu, bet vienkārši *iet pāri / staigā: ar citiem ejot pāri robežai; ja tu gribi iet pāri robežai; bez vecāka atļaujas nedrīkst iet pāri robežai; bērni staigā uz mēģinājumiem*. Savukārt uz Rīgu *brauc* — lai gan viena valsts, tomēr lokālā identitāte *mēs (mums notika tā iekļauj problēmas, kas skāra gan Valkā, gan Valgā dzīvojošos) izskan spēcīgāk nekā valstiskā (interpretējot stāstījumu: tur — galvaspilsētās — tiek pieņemti mūsu dzīvi apgrūtinājoši lēmumi)*. Arī citi pētījuma laikā gūtie dati atklāj šīs valodas lietojuma īpatnības, piemēram, arī citas respondentēs stāstījumā (060M) verbi *iet* un *braukt* netiek diferencēti, stāstot par došanos uz Somiju (*Mīlākā ārstu nodarbība Igaunijā ir iet projām uz Somiju. jā, (---) un es domāju, ka es nemeloju, viena latviešu ārste taisās tūlītās, tūlītās iet uz Somiju*).

Interesanti stāstījumā (1) vērot, kā noteiktas ģeogrāfiskās telpas šķērsošana (translokālītāte) tiek raksturota, izmantojot laika deiktiskās norādes, piemēram, *TAD vienā jaukā dienā*, kas apliecina laiktelpas konceptuālo vienotību. Stāstījuma sākums atgādina universālas stāstījuma pazīmes, kuras raksturīgas arī vēstītāja folklorai. Tas savukārt pierāda metodoloģijas nodaļā minēto apgalvojumu, ka naratīvs nav realitāte, tas ir subjektīvi konstruēts stāsts, kurā spēcīgi atklājas paša stāstītāja identitāte.

4.2. Stāstītājs

Analizējot stāstītāja naratīvu, tā valodu, personu deiktiskās norādes, var secināt, ka pamatā viņa sevi reprezentē daudzskaitļa pirmās personas *mēs* formā (*mēs ar savu audzēkni; mēs ar draudzeni; mēs ar vienu mazo dejotāju; mēs te dzīvojam uz robežas; tā mēs te dzīvojam; mums visu laikā somā pases* u. c.), turklāt dažreiz ar vietas deiktisko norādi netieši uzsverot translokālo identitāti: *nu un šādi te mums, Valgas pusē ..* Stāstījumā dominē kā translokālā, tā arī lokālā identitāte, kura atsevišķos naratīva fragmentos (īpaši izšķirošo notikumu aprakstā — 90. gadu sākumā un vidū, abām valstīm atgūstot neatkarību) tiek papildināta ar etniskās piederības uzsveršanu. Tās ir retas reizes stāstījumā, kad eksplīcīti, no ārpuses (*pašam negribot*), tiek uzsvēta etniskā piederība (*es — latviele*), lai norādītu, ka kāds nav *savējais*. Naratīvs atklāj, kā stāstītāja ar skumju smaidu uzsver pēkšņi pierobežā parādījušos *savējie—svešie* apzīmējumu, kad *svešais* Latvijas pusē tika attiecināts uz igauņiem, Igaunijas pusē — uz latviešiem un abās pusēs — uz krieviem. Tāpat īpaša nozīme šajā kontekstā kļūst arī telpas deiktiskajām norādēm: *mūsu pusē—tajā pusē*.

- (2) *Nu tas jau ir pavisam garš stāsts (-). Tā studija [bērnu deju studija] ir tāda, ka deviņdesmit piektajā gadā (--) Igaunijas interešu skolā izmeta no darba visus latviešus un un (-) krievus, paņēma kultūras centrā darbā tikai igauņu pasniedzējus. Un mēs ar draudzēni, man draudzene ir Marina, krieviete, un es — latviete, un mēs nodibinājām studiju „Joy“; bērnu radošo studiju, jo mūs izmeta no darba (---). Nu, man pateica: Ina, es tevi nevaru pieņemt darbā, tāpēc ka tu esi latviete .. . Tā bija tāda politika deviņdesmito gadu sākumā. Mūsu pusē arī meta igauņus no darba ārā un krievus. Un tajā pusē meta ārā latviešus un krievus (smejas). Un, ja, vienkārši, nu (---) (ar sāpēm) bija tas brīdis, kad valstis kļuva brīvas un kad bija tikai savējie. (054M)*

Stāstītājas emocionalitāte un attieksme pret pēkšņajām izmaiņām pierobežas iedzīvotāju dzīvē ir vērojama, pamanot stāstījumā lietotos lingvistiskos un paralingvistiskos līdzekļus. Par lingvistiskajiem (diskursa) marķieriem var uzskatīt gan naratīva ievada formulas lietojumu (*nu tas jau ir pavisam garš stāsts*), gan arī atkārtotu ar negatīvu konotāciju iesaistītā verba (*iz*)*mest no darba (ārā)* lietojumu. Turklāt stāstījumā neparādās darītājs / izpildītājs — persona ir abstrakta, darbības vārdi *izmeta (no darba); meta ārā; (man) pateica* funkcionē kā bezpersonas verbi. Tas naratīvā nepārtraukti, netieši rada sajūtu par *mēs, Valkas-Valgas iedzīvotāji* (te, pierobežā, perifērijā, tālu no centra), un *kāds* (bezpersoniski), kurš *kaut kur tur augšā* pieņem lēmumus, kuru sekas pārtrauc cilvēku ierasto ikdienu.

Emocionalitāte izpaužas arī runātājas neverbālajā uzvedībā (2): pauzēs starp teikumiem vai viena teikuma vidū, sejas izteiksmē, ķermeņa valodā, smiekliem mijoties ar sāpju izteiksmi sejā. Tie ir paralingvistiskie līdzekļi, kas kopā ar stāstītājas izmantotajiem lingvistiskajiem līdzekļiem piešķir stāstījumam gan ļoti personisku noskaņu, gan sociotelpisko dinamiku, kā arī minēts naratīva teorijās: caur stāstījumu stāstītājs reprezentē pats sevi, savu būtību un sevi attiecībās ar citiem. Tāpat caur stāstījumu tiek reprezentēta arī vide, kurā stāstītājs dzīvo, — fiziskā un psiholoģiskā telpa (sk. iepriekš 3. nodaļu).

Neitrālāka attieksme ir jaušama, atstāstot notikumus, kuri bijuši tālākā pagātnē un kuri nav saistīti ar eksistenciāliem dzīves jautājumiem. Lai arī tajos līdzīgi kā 2. naratīva ekstraktā ir sastopams *savējā–svešā* pretstatījums, tomēr stāstījumā vērojama neliela humora un ironijas pieskaņa:

- (3) *Astoņdesmit deviņtajā gadā, kad viss bija uz taloniņiem, ziepes un viss kaut kas šitāds, nu tad, kad mēs gājām Igaunijā iepirkties, tad arī latviski nedrīkstēja runāt. Tad labāk nerādīt, kas tu esi par tautību, labāk par igauņi izlikties (---). Jā, tāda nu ir tā realitāte. Tas ir nepolitkorekti, ko es runāju, bet tā bij tā realitāte. (054M)*

Tādi izteikumi kā *Igaunijā .. latviski nedrīkstēja runāt; labāk par igauņiem izlikties* atspoguļo īpašo translokālo situāciju Valkas–Valgas pierobežā, jo daudziem padomju periodā Latvijā dzīvojošiem cilvēkiem atmiņā vēl ir stāsti — ieteikumi: braucot uz Igauniju, tikai nerunājiet krieviski, tad jau labāk vismaz nedaudz latviski un tad krieviski, lai saprot, ka esat no Latvijas. Šādi atmiņu nostāsti, kas izauguši no individuālajiem dzīvesstāstiem, no vienas puses, atklāj apzīmējuma *savējais—svešais* saasināto uztveri dažādos vēsturiskajos periodos, no otras puses — norāda uz šo apzīmējumu lietojuma dinamiku noteiktā laiktelpā. Padomju iekārtas beigu posmā, kad ekonomiskais sabrukums atbalsojās garajās rindās pie veikaliem un deficītā, Valgā arī latvieši tika uztverti kā *svešie*, jo bija vistuvākie konkurenti uz ikdienas sadzīvei nepieciešamajām precēm. Savukārt tālāk no Latvijas–Igaunijas robežas šajā pašā laika periodā Igaunijā par *svešajiem* tika uzskatīti nevis latvieši, bet krievi.

4.3. Stāstījums (naratīva akts)

Kā jau iepriekš tika minēts, respondentes stāstījums, tajā lietotie valodas izteiksmes līdzekļi, stāstījuma sākumā vai vidū lietotie diskursa marķieri (piemēram, *jā, tāda nu ir tā realitāte*), bet jo īpaši stāstījuma ievada, turpinājuma un nobeiguma formulas atgādina kādu no vēstījuma folkloras žanriem. Tas liecina, ka naratīva analizē būtiska nozīme ir ne tikai stāstījumā paustā satura izpētei, bet arī paša stāstīšanas procesa aplūkošanai. Tā padziļināta analīze apstiprina dzīvesstāsta kā subjektīvi konstruēta teksta, kas nav aplūkojams kā analogs objektīvajai realitātei, konceptuālo veidolu.

Šī pētījuma kontekstā ir pamanāms, ka naratīva autores stāstījums atgādina pasakas vai teikas tekstu, piemēram, izmantojot vēstījuma folklorā lietotās laika deiktiskās norādes: *vienreiz vakarā mēs ejam* (pasakas sākuma formula), *TAD vienā jaukā dienā* (pasakas turpinājums) u. tml. Šie vēstījuma elementi tiek izmantoti arī kā teksta koherences līdzekļi, norādot uz pakāpenisku sižeta attīstību, tuvojoties stāstījumā noteiktam kulminācijas punktam.

Tāpat, analizējot naratīva autores stāstīšanas procesu, jāuzsver stāstījuma ieraksta laikā pamanīto stāstītājas vēlmi uzturēt dialogu ar klausītāju (lai gan pašam stāstījumam piemita gandrīz monoloģisks raksturs). Tas izpaudās, gan izmantojot neverbālos līdzekļus (dažbrīd īpaši skatoties acīs, žestikulējot u. tml.), gan arī respondentes refleksijas par pašas teikto, piemēram, *jā, tāda nu ir tā realitāte; tas ir nepolitkorekti, ko es runāju, bet tā bij tā realitāte* (3) vai — *tas ir tas, ko es nemaz nedrīkstu stāstīt*:

- (4) *man viena meitene deļotāja bij, kurai tēvs bij izbijušais armijnieks (--). Tas ir tas, ko es nemaz nedrīkstu stāstīt, ja. Es ar viņu kopā lecu pāri grāvim robežas, jo viņa nedrīkstēja iet pāri robežai pēkšņi vienā jaukā dienā.* (054M)

Pētījumā analizētajā naratīvā bez iepriekš minētajām tam raksturīgajām iezīmēm tika pamanīta vēl kāda lingvistiski interesanta parādība — latviešu valodā, kurā notika stāstījums, stāstītāja dažbrīd iekļāva arī citu valodu vārdus vai izteikumus.

Tālāk stāstījuma analizē tiks pievērsta uzmanība šai kodu variēšanai viena runas akta laikā (*translanguaging*, vairāk sk. 3. nodaļā), lai atbildētu uz otru šajā pētījumā izvirzīto jautājumu: *kurās situācijās un kā naratīvā ir vērojamas ne tikai translokālītātes izpausmes, bet arī valodu robežu šķērsošana.*

Visās respondentes naratīva daļās, ne tikai šajā pētījumā aplūkotajās (sk. iepriekš 3. nodaļā), kodu variēšana tika novērota viena izteikuma robežās, iestarpinot kādu vienu vārdu vai izteikumu.

Viena citas valodas vārda iestarpināšanu pētāmā naratīva kontekstā var interpretēt kā translokālītātes savdabību pierobežā: respondente, kurai dzimtā valoda ir latviešu valoda, nerunā igauņu valodā, bet zina vārdus, kuri nozīmīgi viņas profesionālās dzīves kontekstā:

- (5) *Tajā laikā Latvijā tāda modernā deja .. . Kā tagad sauc „laikmetīgā deja“ Latvijā saucas, Igaunijā sauc **vabataņc.*** (054M)

Arī vietu nosaukumi (pilsētas vai apriņķa), runājot par Igauniju, tika minēti igauņu valodā, ievērojot igauņu valodas izrunu un netulkojot nomenklatūras vārdus latviski, piemēram, *apriņķis, pilsēta*:

- (6) *Un tad mums tiešām igauņu valodas profesore (-) mācīja nometnē to valodu (smaida) un (-) viņa arī mācīja valodas toreiz tur **Ida-Virumā,** tur **Narvas,** jā, visiem šitiem (-) **Silamē** .. .* (056M)

Tāpat tika novērotas arī runas situācijas, kad stāstījumā autore iekļāva kādu angļu valodas vārdu. Nav iespējams objektīvi pamatot šo procesu, vienīgi transkribēto materiālu datu bāzē var pamanīt, ka kāds angļu valodas vārds parādās, respondentei stāstot par mūsdienām.

Klausoties un vērojot stāstīšanas procesu, var saskatīt atšķirības, kad stāstījumā tiek variēts ar krievu valodas un kad — ar angļu valodas vārdiem: krievu valodas vārdi vai izteicieni ir lietoti kā neatņemama dzīvesstāsta daļa, atstāstot kādu konkrētu situāciju, citējot pašas teikto vai dialoga partneri, piešķirot stāstītajai situācijai autentiskumu un — kas šķiet būtiski — it kā nepamanot šo pārslēgšanos uz krievu valodu, ne ar verbāliem, ne neverbāliem līdzekļiem nekomentējot šo procesu metalīmenī. Savukārt angļu valodas vārdu iestarpināšanu pavada apzināta stāstītājas neverbālā reakcija: smajds, tāds kā apmulsums, neveiklība, ka ir notikusi kodu variēšana, piemēram:

- (7) *atsevišķi **setingi** (smejas) ir, kur dzird igauņu valodu šeit, Valkas pusē, Mego, un igauņi iet skriet uz mūsu mežu, mums ir mežs foršs, estrāde.*

Mums ceturtdienās ir Optimists tas saucamais, visa pilsēta skrien, un tur igauņi ar piedalās. Vienkārši tāda tautas skriešana .. Jā, tā var dzirdēt gan no sportistiem, gan no pircējiem igauņu valodu. (054M)

Salīdzinājumam arī kāds piemērs ar latviešu–krievu valodas pamīšus lietojumu. Pirmajā piemērā (8) respondente stāsta par situācijām robežas kontroles punktā; atceroties dialogu ar robežsargu, viņa neapzināti pārslēdzas uz krievu valodu:

- (8) *Mums visu laiku somā pases (--). Tur pat bija tā, ka tur bez jumtiņa, uz robežas jumtiņa nav, atver tavu pasi, skatās, tur snieg iekšā sniegs, līst iekšā lietus, aiztaisa ciet, un tu ej pāri, pases mums bija tādas kā dzēšlapas vienkārši (-). Kamēr arī sataisīja to robežu, jumtiņus uztaisīja pāri. Tad tikai robežsargs atvēra, skatos, sasnieg sniegs, es tikai: Netaisiet ciet!, **ne zakrivajte, ne zakrivajte**, ja, lai es pēc tam noslauku .. (054M)*

Otrajā piemērā (9) ir redzams, kā viena runas akta laikā ir iekļauts citāts — frāze, lai precīzāk atklātu (bieži vien) situācijas absurdimu:

- (9) *Pirmo diktātu, es atceros, tā man tāda bērnības trauma, skolotāja diktēja: **zajac točka, derevo točka**. Un es tā arī rakstīju: **zajac točka, derevo točka**, un piedevām es rakstīju nevis točka, bet počka, jo es nemācēju (smejas). (054M)*

Lai arī 9. ekstraktā krievu valodas apguves procesam runātāja ir veltījusi semantiski spēcīgu apzīmējumu (*bērnības trauma*), tomēr neverbālā uzvedība (sirsnīgi smieklī) un stāstījuma turpinājums (par pagalmā nepiespiestā gaisotnē apgūto krievu valodu un brīnišķīgo krievu valodas skolotāju, kā rezultātā *varu skaitīt Pušķinu no galvas šobrīd, Jeseņinu un vēl (smejas) visādus tur kara laika dzejoļus tur*) liecina par pozitīvu lingvistisko attieksmi gan pret krievu valodu, gan arī kultūru.

Nodaļas noslēgumā vēl pēdējais citāts, kurā stāstītāja lepni atklāj vienkāršā cilvēka, kurš dzīvo pierobežā, perspektīvu salīdzinājumā ar likumu pieņēmejiem galvaspilsētās vai ārpus Latvijas un Igaunijas:

- (10) *Visus 20 gadus tur nāk no Latvijas puses bērni, attieksme pret to ir bijusi dažāda, tikai tad, kad ir bijis **Šengen**, kā mana draudzene saka: **Šengen** (smejas), kad ir bijusi Šengenas zonas atklāšana, tad visi saprata, ka tāda studija [bērnu deju studija, kurā darbojas bērni gan no Latvijas, gan no Igaunijas] ir vajadzīga. (054M)*

Respondente mazliet ironiski stāsta, ka viņas bērnu deju studija tika aicināta uzstāties par godu Šengenas zonas atklāšanai, lai simboliski demonstrētu

brīvo robežu starp abām valstīm un abām pilsētām. Šim faktam nacionālajā un starptautiskajā līmenī tika piešķirta liela uzmanība un vērtība, lai gan viņa jau daudzus gadus iepriekš šādu projektu (tikai lokālajā līmenī) ir iniciējis un realizējis un 90. gados bijusi spiesta savu darbu pārtraukt.

5. Secinājumi

Atgriežoties pie raksta ievadā formulētajiem pētniecības jautājumiem, var secināt, ka pētījumā analizētais naratīvs atspoguļo galvenās idejas, kas aprakstītas teorētiskajā literatūrā par naratīvu un tā analīzi, par translokalitāti un tai raksturīgajiem procesiem indivīda un sabiedrības līmenī. Naratīva autore, stāstot par savu sociālo dzīvi, mijiedarbību ar lokālās vides pārstāvjiem pierobežā, Latvijas un Igaunijas pusē, netieši uzsver translokalitātes ģeogrāfisko un sociālo perspektīvu. Veids, kā šajā ģeogrāfiskajā telpā viņa ir organizējis savu dzīvi un kā viņa par to stāsta, ļauj ieraudzīt un raksturot stāstītājas attiecības ar fizisko vidi (Valku-Valgu noteiktā vēstures periodā kā dvīņu pilsētām un citā — kā divu neatkarīgu valstu stingrām robežpilsētām) un arī viņas refleksijas par savu individuālo emocionālo telpu.

Naratīva analīze, iekļaujot tajā personas, vietas un laika deiktiskās norādes kā nozīmīgus lingvistiskos marķierus, atklāj, ka īpašais pagrieziena punkts (*critical event*) stāstītājas dzīvē ir bijis robežkontroles atjaunošana, abām valstīm atgūstot neatkarību. Autore neapšaubā neatkarības atjaunošanas nepieciešamību, bet uzsvēr tādu lēmumu absurdumu, kuri ir pieņemti *kaut kur augšā — Rīgā un Tallinā*, acīmredzami neapzinoties to ietekmi uz pierobežas teritorijā dzīvojošo cilvēku ikdienas dzīvi. Stāstījumā lēmumu pieņēmēju balsis (*voicing*) ekspliciti nav pārstāvētas, subjekti nav minēti, līdz perifērijai, pierobežai viņu vārdi nav atnākuši (stāstījumā lietoti bezpersonu verbi: *vienā jaukā dienā pieņēma lēmumu*). Otra atziņa, kas izriet šīs pašas konsituācijas sakarā, ir: abu valstu neatkarības un politiskās robežas atjaunošana sadalīja translokālajā teritorijā dzīvojošo kopienu *savējos un svešajos (kad valstis bija brīvas un bija tikai savējie)*, uzsvērot abu valstu titulnāciju (attiecīgi — latviešu un igauņu) pārakumu pār citiem.

Atbildot uz otro pētījuma jautājumu, var teikt, ka kodu variēšana (*translanguaging*) nav izteikta pazīme analizētajā naratīvā. Respondente tikai reizēm iekļauj stāstījumā kādu frāzi vai vārdu citā valodā. Rakstā minētie transkriptu fragmenti, kā arī tie, kas šajā rakstā netika analizēti, atklāj, ka stāstītāja sava stāstījuma laikā šķērso vienas valodas robežas divējādos veidos: 1) iekļaujot stāstījumā tikai atsevišķus igauņu, angļu vai krievu valodas vārdus; 2) lietojot viena runas akta laikā kādas frāzes — citātus krievu valodā. Šis konstatējums savukārt ļauj izteikt pieņēmumu, ka pārslēgšanās no viena koda uz otru vairāk nekā viena vārda līmenī notiek tad, ja runātājs izjūt lingvistisko komfortu valodās, kuras runas situācijā lieto pamīšus (šajā pētījumā: latviešu un krievu

valodu). Savukārt viena citas valodas vārda iestarpināšana stāstījumā neliecina par attiecīgās valodas kompetenci, bet — par cilvēku (valodu) kontaktiem noteiktā ģeogrāfiskajā areālā (šajā pētījumā: latviešu un igauņu valoda) un noteiktā sociopolitiskā situācijā (padomju laikos — krievu valoda, Latvijai un Igaunijai pievienojoties ES un vēlāk Šengenas bezrobežu zonai — angļu valoda). Šādās situācijās koda maiņu var raksturot kā stilistisko marķieri konsituācijas autentiskuma paspīlgtināšanai.

Naratīva transkripcijā lietotie simboli

Pauzes	(-) < 0,5 sek. (--) 0,5–1 sek. (---) > 1 sek.
Skaļums	LIELI BURTI — izteikts ar uzsvaru
Citi apzīmējumi	.. — izlaista intervijas teksta daļa [teksts] — pētnieka precizējums (emocijas) — ekstralingvistiskie līdzekļi

Literatūra

- Bela-Krūmiņa, Baiba. 2004. *Dzīvesstāsti kā sociāli vēstījumi*. Promocijas darbs doktora grāda iegūšanai socioloģijā, sociālās antropoloģijas apakšnozarē. Rīga: Latvijas Universitāte. Pieejams: http://www.dzivesstasts.lv/admin/content_files/Bela_DISERTACIJA.pdf
- Bezemer, Jeff and Jewitt, Carey. 2010. Multimodal Analysis: Key Issues. Litosseliti, Lia (ed.). *Research Methods in Linguistics*. London, New York: Continuum International Publishing Group, 180–197.
- Blackledge, Adrian and Creese, Angela. 2010. *Multilingualism. A Critical Perspective*. Bloomsbury Academic.
- Cheshire, Jenny. 2000. The telling or the tale? Narratives and gender in adolescent friendship networks. *Journal of Sociolinguistics* 4/2, 234–262.
- García, Ofelia. 2009. *Bilingual Education in the 21st Century: A Global Perspective*. Malden, MA and Oxford: Basil/Blackwell.
- García, Ofelia and Wei, Li. 2014. *Translanguaging. Language, Bilingualism and Education*. Palgrave Macmillan UK.
- Gimenez, Julio C. 2010. Narrative Analysis in Linguistic Research. Litosseliti, Lia (ed.). *Research Methods in Linguistics*. London, New York: Continuum International Publishing Group, 198–216.
- Greiner, Clemens and Sakdapolrak, Patrick. 2013. *Translocality: Concepts, Applications and Emerging Research Perspectives*. Wiley Online Library. Pieejams: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/gec3.12048>
- Latvijas Republikas Ārlietu ministrija. 2007. *Latvija pievienojas Šengenas zonai*. Pieejams: <https://www.mfa.gov.lv/aktualitates/zinas/24752-latvija-pievienojas-sengenas-zonai>

- Lazdiņa, Sanita. 2017. Vai tikai mūzikā ir polifonija: valodu izglītības plānošana glokālizācijas procesu kontekstā. V. Ļubkina, S. Ušča (red.). *Izglītības reforma vispārizglītojošajā skolā: izglītības satura pētījumi un ieviešanas problēmas*. Rēzekne, Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, 40–53.
- Levinson, Stephen C. 1983. *Pragmatics*. Cambridge University Press.
- Mazak, Catherine M. and Carroll, Kevin S. (eds). 2017. *Translanguaging in Higher Education. Beyond Monolingual Ideologies*. Bristol: Multilingual Matters.
- Ochs, Elinor and Capps, Lisa. 1996. Narrating the self. *Annual Review of Anthropology* 25, 19–43. Pieejams: http://www.sscnet.ucla.edu/anthro/faculty/ochs/articles/Ochs_Capps_1996_Narrating_the_Self.pdf
- Plaude, Ilze. 2004. *Pragmatika*. Rīga: Latvijas Universitāte.
- Valkas novada dome. 2014. *Valkas novada attīstības programma 2010.–2016.gadam*. Pieejams: http://valka.lv/wp-content/uploads/2014/09/esos_sit_galiga.pdf
- Webster, Leonard and Mertova, Patricie. 2007. *Using Narrative Inquiry as a Research Method: An Introduction to Using Critical Event Narrative Analysis in Research on Learning and Teaching*. Taylor & Francis.

Sanita Lazdiņa
Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija
Atbrīvošanas aleja 115
LV-4601 Rēzekne, Latvija
sanita.lazdina@rta.lv

SUMMARY

“May the Result of Wishful Thinking Be a United City” — Narratives about Life between Two Political Eras in the Twin-town of Valga-Valka

Sanita LAZDIŅA

This paper reports research carried out during 2014 and 2015 in the border area of Latvia and Estonia, in the city of Valga-Valka which was one town throughout most of its history. Today, however, they are two towns separated by the state border. Most recently, the two towns have started to cooperate again more closely under the initiative *One city, two states*.

In this paper I have analyzed data from narratives provided by one of the interviewees, a pre-school teacher (F, 50 years old). These narratives provide an insight into the social life, languaging and identity in the translocal environment of the border area. Using the method of narrative analysis (Gimenez 2010), my analysis is based on the following research questions: How do the narratives represent translocality — i.e. how do they reflect life spaces and social interaction in a translocal territory in different times? How and in which situations does the narrator cross language boundaries?

Two critical events within these narratives were identified — incidents that reveal a change of the world-view by the story teller (Webster / Mertova 2007): the 1991 re-establishment of Latvian and Estonian independence and 2007, when border control was removed after both countries had joined the Schengen zone.

As a theoretical background for a deeper analysis, the concepts of *translocality* and *translanguaging* were used. *Translocality* has two perspectives: geographical and social; it provides an overview of peoples' life spaces and ways of organizing their social networking and interaction in a translocal territory. *Translanguaging* in current sociolinguistic discourse denotes the transition from one language to another in a given speech situation. The process of translanguaging is characterized as the use of linguistic resources to create meaning in ways that do not always recognize language boundaries (Blackledge & Creese 2010). My case study investigates translanguaging processes in this sense, i.e. switching from one language to another within a single conversation (e.g., Latvian–Russian, Latvian–Estonian, Latvian–English, Russian–English).